

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Vigesimusquintus Imperator Kingus. Imperavit annis XLIV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

nem filio. Is in cunis etiamnum jacens ingenti controversiæ atque ad eum belli civilis materies fuit. CAIUS enim MENGUENI frater in provinciâ tunc agens, à regionum Præfectis Imperator eligitur, immaturam & incertam ætatem causantibus. At qui erant in regiâ, infantem destinant imperio, designatis, qui dum adolesceret princeps, illud tutelæ nomine gubernarent. Sed cum neutra pars alteri cederet, ad arma ventum. Urbs regia, vi atque impressione capta, CAIO viam ad solium stravit; KINGO etiam demortui fratris nomine, appellato. Quod etsi superiori videtur esse geminum, apud Sinas tamen longè diversus est character, longè diversa significatio.

VIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR KINGUS.

Imperavit annis XLIV.

*Cyclo 37. anno
19. ante Christi-
sum 519.*

OMISSO igitur MENGUENO, quòd uno tantum mense regnavit, KINGUS vigesimus sextus occupatum armis imperium, multis annis satis pacatum tenuit.

Quòd paulò suprâ ceppi de GUYUENO ad U regem profugiente dicere; id est huiusmodi. Habuit in fugâ obviam PAOSIUM, quo utebatur intimè; à quo amicè, quorsum tenderet, interrogatus, respondit. *Iter, aut fuga verius ad U regem est mihi, tyrannum, id est Zu regem fugienti. Contra hunc illius arma sollicitabo, & expulsi regis & occisi patris familiaq; mea, funditus extincta, pœnas regni Zu totius everfione expetiturus. Cui PAOSIUS, Tu quidem regnum Zu evertes; at ego faciam, ut illud non multò post suo regi restituatur. Nec enim hæc nus, opinor, amicitia lex procedit, ut precipitis vindicta impetum probare debeam, cui omnia suo rege regnoque sunt meritò posteriora.*

*Amicus usq;
ad arma.*

GUYUENUS postquam ad UUM pervenit, facile traduxit in suam sententiam, regno Zu jam antè offensum & nunc inferendi belli occasione gaudentem. Igitur promisit GUYUENUS suam & amicorum operam adhuc in regno Zu morantium, nunc oblatum illius regni obtinendi tempus esse affirmans, quando maxima illius pars PINGO regi indignaretur ob ejecti patris crimen; & tantum occasio-
nem

nem illum ejiciendi opperiri. Quod certò futurum, si U potentissimi regis arma fulgentia tantùm oculis contingerent. His motus U rex militum præfecturam ei mandat; ac simul ut specie regis Zu restituendi sibi regnum occupet.

Inter hæc PINGUS moritur, brevi tyrannidis usu; cui tamen CHAUS ejus filius successit è suffragijs. Hunc ergò bello devictum postquam ejecit è regno; PINGI regis sepulchrum aperiri jubet, extrastrumque corpus trecentis excipi verberibus, ut vel sic patris ac familiae excidium ulcisceretur; in mortuum non minùs impius ac perduellis, quàm in vivum regem, & suum. *Cadaver can sum.* Cetera fortis & animosus, magnòque vir consilio, ut memorabitur suo loco.

PAOSIUS, ubi regnum Zu perturbatum undique regèsque pulsos accepit; ad CIN regem contendit, rogat, ut Zu o ferat suppetias, antequam totum ab U o regnum occupetur. Id ex ipsius quoque re maximè futurum, si obstaret UI regis potentia magis magisque surgenti. Non dubitare se, quin exinde, tot terris potitus, ad subigendum imperium universum sit animum virèsque conversurus. Sed cum CINUS primò respueret consilium; PAOSIUS, quàm erat in regem fide, aliquot dies intra palatium, neque capto interea cibo nec potu, se continuit, continuò regni vicem deplorans, pietatèque ostentans in regem. Flexit animum CINI tanta constantia & fides; atque ad ZUUM restituendum, expellendumque UUM, tandem exercitum, cui PAOSIUS præerat, summisit. Ita duo quondam amicissimi, PAOSIUS & GUYUENUS, manus conseruere, donec tandem à meliore causà, quam PAOSIUS sequebatur, stetit victoria; qui pulsus vi copijs CHAUM ab exilio revocatum, ita ut prædixerat, in regnum restituit.

Anno hujus Imperatoris decimo nono CONFUTIUS in natali solo regni Lu magister factus, publicum illud munus tantà curâ diligentiaque gessit, ut regni mores brevè commutàrit in melius. Plurimos abusus & hominum sese mutuò fraudantium artes, præcipuè verò mercatorum sustulit. Pondera ac mensuras æquales fecit. Alendi sepeliendique parentum obsequium docuit. Maribus persuasit, ut animi candorem, fidelitatem in omnibus, eximiasque virtutes alias, feminis autem, ut simplicitatem, placidos mores, & castitatem sectarentur. In viâ reperta nisi, qui ea amisisset, nemo tollebat. Quibus aliisque rebus effecit, ut totum regnum nonnisi familia una, concors, & mutuis obsequijs intenta videretur. Eisdemque mores exemplo suo in

R

regna

regna vicina quædam induxit; anno Imperatoris vigesimo multis meritis ad Colai regij dignitatem protractus.

Sub hæc tempora CHINGUS CI regni Præfectus, occiso rege, regnum occupavit. CONFUTIUS factum non ferens, à Lu rege petit, ut liceret perduellem punire, secuturis exemplum: simul bellum moliebatur. At rege salutare consilium aspernante; quia reliquis Præfectis displicuerat, dixisse CONFUTIUM memorant. *Ego muneri meo non defui; CI rex audire me noluit, culpa proin, quantacunque in hac lenitate inest, procul exsortem.*

Ceterùm CI rex modis omnibus amicitiam Lu regis ambiebat, Nam & illius vires ipsi formidolosæ, & suorum fides suspecta erat. Quippe tot jam bella pertæsi secessionem meditabantur, Lu regno cupientes se subicere, in quo regimen perquam moderatum, & secura tranquillitas his temporibus maximè vigebat. Hujus igitur regis ut servaret amicitiam, ac simul virtutem infringeret; occupatas olim à CI regibus illius regiones ultrò restituit. Pacem præterea petens, subornatam cantatricem, eximiâ formâ puellam mittit muneris loco, quæ regem amore dementatum à virtute averteret. Rarò enim virtus & Venus sociantur. Hic omnem movere lapidem institit CONFUTIUS, ne rex puellam admitteret. Sed vicit virtutem libido; eaque in concubinam acceptâ, paulatim amoribus indulgens, mox puellæ artibus longiùs provectus, denique palàm cupiditates solvit. Tum verò regni curam ponere, tum subditorum causas negligere, tum Præfectorum admonitiones insuper habere; plus uni mulierculæ obsequens, quàm ceteris omnibus. CONFUTIUS indignitate rei motus, magistratu relicto, discessit è regno; indecorum sibi ducens, libidinoso regi tervire; ne, cum res malè procederent, imputaretur sibi, cum luculentâ jacturâ existimationis suæ, quam ipsi summam summi Philosophi nomen fecerat.

Puella exitiale donum.

Scires Philosophos eo tempore viles esse, CONFUTIUS quidem varijs regibus ostentavit seque suamque philosophiam, exploraturus, num eorum aliquis vellet adorare decreta sua. At miser, unde plausum prenabat, probrum tulit; dictus ab illius seculi hominibus per ludibrium errabundus canis, qui nescit domum suam. Inciderat in tristia tempora, queis omnia bello ardebant, regibus, qui ab Imperatore desciverant, in armis jus suum qualecunque quærentibus. Hinc nullus philosophicæ quietis amor; hinc fastidium CONFUTIO, cum se operam

operam inibi perdere videret, eam ad discipulos transferenti, scriben-
tique libros, quos dogmata sua complexus, posteritati nobilem se
clarumque fecit.

Nec solus CONFUTIUS à regibus & palatijs demigravit: exem-
plum ejus alij multi eà ætate Philosophi secuti sunt. Quorum non
pauci in agris & montibus rusticationis causâ latebant; alij etiam se
dementes simulabant, ne improbis regibus servire cogerentur, & in-
de male audirent. Sed ejus rei unum aut alterum exemplum appone-
re visum est.

Accidit, ut, cum regnum Zu curru vectus ingrederetur CONFU-
TIUS; quidam SIEYUS nomine ab omnibus pro stulto habitus, il-
lius currum transiens ita caneret. *Simulata-
stultitia aulæ
odio.* O Phœnix! ô Phœnix! ô quantum
nunc est deformata virtus! reprehendi non possunt, quæ adhuc egisti; vi-
de, ut in posterum quoque præclare agas omnia. Exi ab aulâ, exi. Quis
magnos querunt honores in aulâ, magna querunt pericula. Erat hic unus
è Philosophis malos reges fugiens, cum videret eos in gubernando
præcepta philosophiæ negligere. Cogitabat his dictis CONFU-
TIUM in suam sectam trahere: sed, cum descendisset è curru, SIE-
YUS optantem cum eo colloqui, ocyus deseruit.

Paulò post in duos rufficos, prope amnem terram colentes inci-
dit; alteri CHANGCIUS, alteri KIENIUS erat nomen. CONFU-
TIUS ignarus, quâ vado transire posset; ZULUUM unum è discipu-
lis, ut de transitu percontaretur misit. CHANGCIUS vicissim, ecquis
curru veheretur, interrogans, ubi cognovit esse CONFUTIUM; non
est ignotum, ait CONFUTIO, quâ sibi transeundum. Inveniens his
verbis, ut omisâ jam philosophiâ publicâ, lateret in occulto. Quod
Sinicâ phrasi dictum emphasim habet majorem, quàm latinè queat
explicari. Tum ZULUUS ad KIENIUM versus, eodem modo de transi-
tu amnis interrogat. Ille nomen à ZULUO sciscitatus, Orbis totus, in-
quit, in præceptis abiit; quis enim retinebit, aut corrigeat? tu verò quando
Philosopho das operam, homines perditos querenti; potius nos sequere, qui
è homines è pravos sæculi mores fugimus. His dictis semina terræ
mandare perrexit. De quibus ZULO se admonenti CONFUTIUS,
Homo sum, inquit, hominum consortio carere non possum, & me sociare
cum bestijs. Interim quantum in me erit, faciam obnixè, ut eos ad virtu-
tem allucinem. In hac posita sunt omnia: quam si amplecteretur orbis, si
R 2 bonas

bonas leges atque correctionem admitteret, nec Philosophorum aliorum indigeret, nec mee philosophia instituta.

Objurgatio
Philosophorum.

Isdem diebus ZULUUS CONFUTIUM subsequatur, sed len-
tius, quam ut assequeretur. Progredienti venit obviam senex, cani-
strum ac scipionem ferens. Interrogatus, num viderit CONFU-
TIUM; Vos vero, qui CONFUTIUM auditis, inquit, inertissima se-
gnitia, ac nullius laboris, etiam frugum quas consumitis, nomen ignora-
tis, similes magistro discipuli. Cui ZULUUS, Parcius ista, senex, ac
magis sobriè: si non sint Philosophi, doctique homines, actum est de justi-
tiâ, actum de omni virtute, regnorum ac republica recta gubernatio in-
terijt. Itane verò? Respondet senex; Vos adèò republica necessarij?
Quid est ergo, dic sodes, quòd vos primi publicam pacem ignavâ fugâ
proditis? & non potius Regum ac Praefectorum discordes animos jungitis?
Hic, hic esse Philosophi; sine quibus scilicet justitia, virtus, & ipsa deni-
que respublica stare non potest. At aliud est, quod vos in fugam coniecit.
Infamiam odistis, euge! philosophicè! at enim verò commoda vestra plus
amatis. Qui profugiunt, cum debent, ac possunt republicam prolapsam
restituere, infames sunt, ac desinunt esse boni, si fuerit. Si malitiam
apud reges manserint, quomodo rectos in regnis mores sperabimus? His
similia possem afferre multa; sed hæc sufficiant ad notandam illorum
temporum calamitatum, queis antiqua Sinarum simplicitas, & justii
regiminis amor penitus refrixerat. Hinc reges qui ab Imperatoribus
defecerant, nihil nisi contentiones ac bella machinabantur. Quibus
malis, cum remedium non invenirent Philosophi; eorum impensè
multi, simul homines ac regna fugiebant, statùs melioris desperatione.

Uitoni incul-
cata memo-
ria.

Anno Imperatoris quarto & vigesimo magnum & anceps bellum
inter U & YUE reges exarsit. YUE CHEKIANG provinciam, quâ
respicit ad Austrum, obtinebat. Duravit autem hoc bellum, donec U
regnum funditus excinderetur, etsi variâ sæpe fortunâ pugnatum fuit,
HOLIUS U rex primo statim prælio victus, occisusque FUCHA OFI-
lio bellum perquam iniquum reliquit; petitam tamen ab YUE pacem,
postquam ditionis partem amiserat, certis conditionibus impetranti.
Verùm occisi patris injuria perpetuò eum ulcerabat; imò jurejurando
se obstrinxit eam ulciscendi. Quare homini cuidam in palatio id mu-
neris dedit, ut, quotiescunq; se videret, toties exclamaret, Num obli-
tus es, ô rex, patrem tuum ab YUE necatum? Cui rex, Quo pacto tan-
tum nefas in patrem meum perpetrare ausim, ut hoc obliviscar? Vindicta
igitur

igitur triennio imminens, ducibus interea & selectissimo milite collectis, misso cum summâ potestate GUYUENO, YUE regi bellum intulit. Apud SUCHEN civitatem ad arma ventum. Ingens commissa pugna; donec tandem YUE cedere coactus, maximâ exercitûs parte amissâ fugâ salutem quæsit. GUYUENUS eodem impetu & victoriam & fugientes strenuè persecutus, magnum YUE regni tractum occupavit. KIUCIENUM YUE regem reliquias fugati exercitûs colligentem GUYUENI prævertit festinatio. Quare se viribus imparem videns, CHUNGUM hominem facundum legatum mittit ad FUCHOUM, prætorum veniam petiturum, ac pacem; quam & æquis conditionibus impetravit; multùm licet contrâ nitente GUYUENO. Huic enim placuerat victoriam prosequi & usquequaque debellare YUE regnum. Itaque sententiam suam exponit regi epistolâ huiusmodi, *Si rex volebat esse pius, & clementiam in hostes exercere; occisi patris vindicta erat post bellum ponenda. Nulla enim res est, qua magis virtutum augeat & ornet, quam accepta injuria contemptu. Sin animus est omnino vindictam sumere atque explere odium; cur in medio sistis cursu? ad finem usque procedendum, ut conquiescat ira. Possè ac nolle obtinere hostile regnum; id enim verò est contra fatum ire, felicitatem odisse, indulgentiam Cali negligere, inimicos augere. Vereor magnoperè, ô rex, ne te tam lenti consilij postea, sed nequidquam, pœniteat. His aliisq; rationibus GUYUENUS regem suum ad persequendum bellum hortabatur. Sed ille in mitiore sententia perseveravit. Quo cognito GUYUENUS ut erat acer & perspicax ingenio, regem præfugio territurus; Quandoquidem ergo, inquit, me non audis, ô rex; scias velim non intercessuros viginti annos, cum YE rex teque ac tuo regno faciet, quod ei tu facere nunc nullo negotio potuisses. In annum hujus Imperatoris quadragesimum primum incidit mors CONFUTII philosophi, postquam tres & septuaginta vixit annos. De cujus dogmatis atq; doctrinâ, quæ adhuc est apud Sinas in veneratione usûque, pauca dicenda duxi. E primâ primi libri sententiâ totius philosophia fundamentum eruitur. Ea sic habet. *Magna, sive magnorum virorum doctrina in eo posita est, ut, cum quisque seipsum perfecit, alios quoque perficiat, sic ut omnes unum, hoc est, summum bonum consequantur. Sed suspensiva perfectio in eo consistit, ut quisque lumen naturale in se accendat clarissime reddat, ita, ut à lege naturæ præceptisve à naturâ insitâ nunquam exeret. Quod quia sine verâ rerum cognitione scientiâque fieri non potest;**

est; inde philosophia danda est opera, per quam, quæ agenda, quæ fugienda sunt, scientiam habeamus. Hac scientiâ consilia nostra dirigimus; hæc voluntatem, hoc est, utriusque actiones perficimus, ut nihil sentiamus, nihil velimus, nisi quod est rationi consentaneum. Exinde corporis etiam existit sensuumque perfectio & in omnibus externis actionibus apta ex virtute constitutio; quæ nunquam proventura est, si non è bonâ mente, *Triplex scientia.* velut è fecundâ terrâ, efflorescit. Quia verò tria ponit ceteris magis præcipua, Cælum, hominem, terram; hinc triplicem quoque scientiam facit, cælestem, humanam, terrestrem. In cælo terræque noscendâ scientia naturalis occupatur. Hinc Sinæ Philosophi de spirituum bonorum ac malorum naturâ, de rerum principijs, de generatione & corruptione, de cælorum siderumque motibus, de quatuor temporum varietate, de agris eorumque situ, aptæque ad culturam divisione, deque alijs multis multa disputant. In homine autem instituendo tota est moralis scientia. Illi quæ societatis est appetens, assignant gradus quinque, de quibus agunt fusissimè. Primum patris & filij; alterum viri & uxoris; tertium regis & subditi; quartum amicorum, ubi tractant de amicitia; quintum denique fratrum faciunt. Hos quinque gradus vocant magnos, & cardines aliorum. Agunt dein' de parvis gradibus, qui ad visitantes, tractandósque hospites, morum item civilitatem atque modestiam, ac totius ad eò corporis decentem compositionem pertinent. Horum autem graduum tria millia esse affirmant.

Pietatis nomine quid Sinæ intelligant?

Præterea tractant de tribus virtutibus præcipuis, prudentiâ, pietate, ac fortitudine. Ait autem CONFUTIUS, prudentiâ ritus omnes sciri atque cognosci; fortitudine exerceri atque expleri; pietate denique nos illis conjungi ac velut inseri. Sed pietatis nomine non intelligunt Sinæ solum amorem in DEUM, parentesque ac se ipsum; verum in omnes homines. Et hinc est, quòd virtutem cordis eam definiant, & regulam amoris, quâ de omnibus bene merendo, eos decenter tractemus. Multa insuper est philosophia Sinica in explicandâ justitiâ, fidelitate, atque illâ virtute, quâ alterius animum metimur. Hinc frequens illud CONFUTIO totidem ferè verbis: *Ne facias ulli, quod pati nolis.* Et in hoc summam perfectionem constituit. Quâ de vindictâ disserit, inimicis benefaciendi studium nec probat, nec improbat. Idque non aliquâ animi ab heroicâ virtute abhorrentis mollitiæ; sed ut appareret magis in modo amicos inimicósque tractandi

tractandi differentia, his nihil mali faciendo, illis multum boni. Ad-
didit tamen, æquo animo ferendas injurias esse hætenus quidem, ut
nulli faciam malè, quia ab illo offensus fuerim; sed ut eodem modo
sim erga amicum atque inimicum affectus. Quod ego CONFUTIUM
in eam partem dixisse autumo; si fortè par esset contra republicæ aliàs.
ve leges utriusque crimen.

Deum verum agnovisse perquam est verisimile. Nam eo tempo-
re nec erant apud Sinas idola, nec eorum cultores; unum Cælum ve-
nerabantur; ipse quoque rationem à Cælo nobis infusam, quòdque
in Cælo est, esse sine figurâ perfectissimum ac summum, asseruit. Ad-
hæc à Cælo puniri malos, & se, si malè ageret, ab eodem puniendum
confitebatur. Nec probabiliter dici potest, materiâ constans Cælum
intelligi voluisse; sed eum, qui Cælum à se conditum sedem sibi lege-
rit, ubi singulari atque augustiore modo fulgeret ejus majestas. Nemo
enim Philosophus admiserit à Cælo aspectabili naturam rationalem
nobis infundi.

Multa alia eaque præclara ex CONFUTII libris afferre pos-
sem; sed non sunt hujus loci. Unum tamen omittere non debeo quod
mihi Philosophus quidam Sinensis, & ille Christianus, ex ultimâ sen-
tentiâ libri CHUNCIEU à CONFUTIO scripti probavit magnâ
meâ voluptate atque admiratione; CONFUTIUM prævidisse ver-
bum carnem futurum, idque non dubiâ spe præcepisse, quin & annum
in Cyclo Sinico, quo futurum esset, cognovisse. Id autem ex hac hi-
storia, quæ in eo, quem dixi, libro extremo refertur, sic mihi osten-
dit. Anno hujus Imperatoris trigesimo nono, qui fuit Cycli trigesi-
mi septimi quinquagesimus septimus KENGXIN dictus, fortè Lu
regis venatores extra portam urbis occidentalem, animal rarum KI-
LIN nomine, sed hoc solo notum apud Sinas, captum occiderant.
Constanti famâ celebrabatur, cum visum esset animal ejusce prodigij,
succesurum magnæ sanctitatis heroem, summæ, quæ posset orbi con-
tingere felicitatis nuncium. Id ergo ubi nunciatum est CONFUTIO,
ingenti suspirio pectus concutiens, *Quis te advenisse KILIN dixit? quis
te advenisse KILIN dixit?* ingeminavit. *Iamjam doctrina mea extre-
mum spectat, jam finem habet, cum tu adveneris.* Hæcubi dixit, averso
ad parietem vultu effusissimè flevit.

Notandum verò KILIN Sinis appellari placidissimum ac man-
suetissimum animal, quod neminem lædat, nemini malum inferat,
imò

*Confutius
Christum futu-
rum homi-
nem prævidisse
se videtur.*

*Kilin quale
animal.*

imò nec mortem offerentibus noceat. Hinc ille Christianus affirmabat, geminum vocabulum, quo nobis Agnus DEI significatur, per KILIN Sinicè explicari posse. Nam Agni nomen Sinarum subof- fendit aures, quòd in eorum linguâ nulla sit Agnum inter & hœdum distinctio. Ex eo igitur, quòd illi ipsi characteres anni, quo KILIN occisus est, annique nomen XENGXIN, cum eo, quo Servator nos- ter post annos quadringentos & septuaginta quinque natus est, pro- fus consentiant; hinc istum annum CONFUTIO cognitum esse con- jiciebat. Quòd autem flevit, id animi gaudio abundantis, quo in adventu Sancti sanctorum per KILIN significati afficiebatur, impe- tum fuisse. Quòd exinde nihil scripserit, librùmque de regum cor- rectione affectum, nondum planè confectum hîc finierit, & suam do- ctrinam cessare dixerit; significabat advenisse verum legislatorem, qui bella, qui turbas omnes componeret, cui omnes Philosophi sectæque cederent. Quòd denique KILIN occisus, ex eo fortasse Servatoris necem conjecisse; præsertim cùm occisus sit ad portam occidentalem, extra quam JESUS CHRISTUS, sicut ovis ad immolandum ductus est, cruci pro salute generis humani affixus, immeritâ morte occubuit. Hæc mihi Sinen- sis Philosophus, ego lectori judicanda relinquo.

*Magna Con-
fuzij existi-
matio.*

Quanti verò æstimatus apud Sinas CONFUTIUS, quantæ au- thoritatis fuerint ejus libri; ex eo intelligas, quòd aliquid eorum, quæ dixit, quæque scripsit, in dubium revocare, vel immutare sit nefas. Illum ut absolutissimum Philosophum habent; illum totius imperij magistrum atque doctorem venerantur; illius libris tantum deferunt, ut duobus verbis, ipse dixit, omnia è contrario disputantium argu- menta cedant. In singulis civitatibus magnificam illius honori ex- struunt Academiam; sed unam duntaxat; intra mœnia. In quo ab Idolorum templis discernitur, quæ & plurima, & multis in locis ad- ificantur. Statuam illi non efformant, sed solum nomen literis aureis exaratum Academiæ fronti superimponunt; cui honores habentur, qui vivis magistris solent. Ad eam nec semper patet accessus, nec omnibus; literatorum est hæc prærogativa, nec nisi statis diebus. Contrà idolorum fana semper sunt & cuilibet aperta. Unde prona est conjectura, CONFUTIUM ab eis non coli numinis loco, sed obser- vantia, quantum ipsius virtus & eruditio meruisse visæ, nève ipsi ad- versus eum, ut unicum totius regni præceptorem ingrati esse videan- tur.

Principem

Principem familiæ CONFUTIANÆ, quæ adhuc floret, continuò reguli dignitas velut hereditario jure sequitur, Imperatorum tamen beneficio. Præterea civitatis ejus, in quâ natus est CONFUTIUS, summus Præfectus ex illius stirpe semper est arcessendus. Denique omnes ipsius posterii gaudent privilegijs magnis & singularibus, eo solùm nomine, quòd sint oriundi è CONFUTIO, maximique fiunt ab omnibus. At licet tot jam seculis, inclinante se ex alio in aliud fortunâ, magna sit rerum facta commutatio; istius tamen familiæ privilegia sunt accisâ nunquam. Tanta est Sinis referendæ gratiæ cura erga illum, à quo doctrinæ atque philosophiæ præcepta acceperunt majores sui. Fatendum est quidem, Sinensibus Philosophis nostros longè antecellere scientiâ, præsertim eâ, quæ in solius cognitionis voluptate quiescit; huic tamen uni major honos apud Sinas, major etiam privata utilitas provénit ab eruditione, quàm fortasse apud nos literatis omnibus. Ex quo intelligitur, cum illius doctrina fuerit infinitis propemodum partibus inferior atque abjectior, quàm istius seculi; Europæos tamen erga præceptores esse magis ingratos quàm Sinas. Dicis fortasse hunc solum apud eos Philosophum extitisse; unde non mirum tantis honoribus ornatum esse. Non est ita. Nam nec alij quamplurimi defuere, nec desunt adhuc; nullus tamen unquam eò felicitatis processit. Addam hoc loco brevem panegyricum paulò post mortem ejus à discipulo quodam scriptum, & ad verbum, quâ licuit, translatum, ut styli etiam Sinici energiam videamus. YENYUENTIUS ille fuit, qui cùm de magistro suo loqueretur, suspirans gemensque dixit. *Quantò altius attollebamus oculos, tantò longius aberat Confutij virtus; quantò magis eam penetrabamus, tantò erat solidior atque impenetrabilior. Primo aspectu astimantibus communis ac vicina videbatur, ac repente longissimè à nostra distantem cognoscebamus. Magister noster pulchrè atque ordine homines docebat; nostram scientiam continuo minorem reddebat; compendiariâ ritus omnes tradebat. Optabam sæpe ab illius doctrinâ discedere, nec poteram; omnes ingenij nervos intendebam, ut aliqua intelligerem, aut optans longius progredi viam. Nemo enim pervenire ad Confutij virtutem potest, uti nec ad motâ qualcunque scalâ calum ascendere. Multa brevitas gratiâ prætereo, ut ad nostros Imperatores redeamus.*